

Colecția Alexa Gavril Bâle

5083

Calendarul vechi și spiritualitatea satelor ardeleni

Dacă în țările vestice moda tipăririi calendarelor pentru țărani începe aproape odată cu inventarea tiparului, la noi primele lucrări de acest gen s-au tipărit abia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Calendare editate în mare parte de către Biserica Greco-Catolică au fost extrem de utile pentru țărani ai acelor vremuri. Pe lângă faptul că ofereau sfaturi utile despre creșterea animalelor, cultura câmpului, igiena personală și a gospodăriei, mici meșteșuguri, probleme economice, de contabilitate, boli la oameni, animale și plante au contribuit și la ridicarea culturală și spirituală a satelor.

S-au publicat în aceste lucrări pe lângă articole de învățătură creștinească, probleme bisericesti și texte literare, articole de istorie și geografie, mult folositoare spiritului dornic de cunoaștere al țăranului român. Calendarele, în Transilvania tipărite la Blaj, Bixad ori Nicula, au contribuit mult la consolidarea scrisului în limba română. Țăranul pe lângă faptul că citea, făcea felurite însemnări pe marginea ori pe copertile interioare ale calendarelor, însemnări care oferă o bogăție de informații, nu atât despre autorul lor, cât despre comunitatea în care a trăit, despre evenimentele locale ori de la nivel mai înalt la care a fost martor.

Nu cred să fie cineva care, parcurgându-le, să nu simtă o anumită emoție, să nu simtă-n tâmpile pulsul unor alte vremuri, mult mai blânde, mai grijulii cu sufletele oamenilor.

De pe margini de vechi calendare

Sâmbătă până-n Nașterea Sf. Ioan s-a gonit vaca, în 20 iulie s-a întors.

S-a gonit vaca în 4 iulie, sâmbătă, după călindaru bătrân. *Alexa Bule.*

În luna lui octobăr a fost bună vreme. *Alexa Bule* sent român. 1925.

Gata vom fi toți odată
Și mereu facem datoria
Când dușmanul cuteza-va
A ne pângări moșia.
Gavrilă Herța, comuna Cetățele.

Bule Alexă, Borito Parasca, Bule Ioane, Bule Găvrilă, Costin Mihai, Tămeașiu Onisim, însemnare din luna făurar 1927 în comuna Cetățele, când o fost iarnă cuminte.

Lat. Ab imo pectore = Din adâncul inimii

Ab ireto = În furie

Ab une disce amnes = După unul singur judecați pe alții.

Alexa Bule, Cetățele, miercuri 26 decembrie 1927.

În deluț lângă cărare, să vede o cușmă mare.

(Claia cu fân)

Foaie verde de piper,
Pă sub sugnă cu bezeri
N-am umblat de-alaltăieri!

5084

Numa io să știu juca
Târguțu l-aș înșela
Cu ochii și cu gura.
Numa io să știu hori,
Târguțu l-aș celui
Cu gura și cu ochii.

De la Tupița Gheorghe, 28
de ani, Crăcești

5085

Să si mândră de rumân
Ț-aș purta doruțu-n sân.
D-așă ești de limbă re,
Poarte-ți doru cine-a vre.

5086

Lumea me ș-a ta Mări',
Lângă oala mazării.
Frunză verde iarbă grasă
Cu Anuța n-oi fa' casă.
Frunză verde ca iarba,
Cu Irină nici așa!

5087

Mândruța mi-o spus ieri mie:
Du-te, măi, în sărăcie.
Da io i-am zâs: Du-te tu,
Că mai bine știi rându!

5088

Bate cânele mândrii
Că gânde c-oi me la ii.
Me-ua nevoia ce rea,
Să se bage-n cap la ea!

5089

Măieran cu creanga-n jos,
Loade-să Isus Cristos.

Foaie verde de mălin,
Totdeauna-n veci. Amin!

De la Paul Maria a lui Buha, 68
de ani, nu știa carte,
Crăcești, 1957

5090

Io, mândrucă, te-aș lua,
Da sâm veri de-al doilea,
Nu ne-a cununa popa.

5091

Uiaga-i în mâna me,
Ș-oi închina cui oi vre.
Văd aici un om frumos,
Închina-i-oi bucuroș;
Văd aici femei frumoasă
Închina-le-oi bucuroasă.

De la Livia Roman, 12 ani,
Berbești, 1957

5092

Io-s cătană
La tocană
Și-s voinic de bună samă.
Țură, lele, țură trii,
Raiu ceterii, Andrii!

De la Tupița Gheorghe, 28
de ani, Desești

5093

Tinerel m-am învățat
Sările la sărutat,
Noptile-a umbla pân sat.

5094

Cât în lume mi-am trăit
Omu mândru l-am iubit,
Pă cel hâd l-am ocărât.
Cât în lume oi trăi,
Omu mândru l-oi iubi,
Pă cel hâd l-oi ocărâ.

De la Utan Mihai a lui
Găvrilă, Călinești

Aprilie, 6, s-a gonit Mândraie, joi o fost sâmbătă, 8, au băgat fânul,
1946.

Gavril B.

Martie întâie (1) am vândut, una junincă, în Berința. Anul 1944, la
Mănăștiur.

Parască Bârtas, în ajun de Crăciun, la taur am dat, 28 de Penghi, pe anul
1944.

Iulie 13, am dat lână, după 4 oi, pe 1944

Februarie 13, am cumpărat fânul de la Arsăntea.

Bortoș Frăsână cu Bortoș Costan, la noi, anul 1944.

În ziua de 6 mai s-a gonit vaca (Braeza) cu Brităieni.

Hainile civile sunt la strada Iugoslaviei N-13 lângă cazarma tunarilor.
Scris indescifrabil.

Foto: Colecția F. Săteanu, Obiecte muzeu, Budești

Rostogol pân pădure, gâscă albă-ntr-un picior.

(Buretele alb)